

<https://doi.org/10.15407/np.76.160>
УДК 655.4/.5(4):351.85

Юлія Шлапак,

молодший науковий співробітник,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: dewchonka.77@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1191-3847>

Галина Булахова,

молодший науковий співробітник,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: galabulahova@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4223-1646>

ІНСТИТУЦІЙНА ПІДТРИМКА КНИГОВИДАННЯ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ І ДОСВІД КРАЇН БАЛТІЇ

Розглянуто питання книговидавання в Україні як важливого чинника розвитку освіти, збереження мови, національної ідентичності. Наголошено на важливості книг і читання в контексті формування світогляду, збереження, трансляції й переосмислення культурної спадщини та історичного досвіду. Схарактеризовано Український інститут книги (УІК) як державну установу при Міністерстві культури та стратегічних комунікацій України, покликану насамперед формувати державну політику в книжковій сфері, провадити промоцію книгочитання в Україні, підтримувати книговидавничу справу, стимулювати перекладацьку діяльність, популяризувати українську літературу за кордоном.

Проведено короткий огляд установ, аналогічних УІК, у країнах Балтії.

Ключові слова: книговидавання в Україні, Український інститут книги, програми УІК, Статут УІК, Естонський літературний центр, Латвійський літературний центр, Литовський інститут культури, Литовський інститут літератури та фольклору.

Актуальність дослідження. Книги та читання попри істотні зміни в медіаспоживанні останнього століття залишаються важливою складовою частиною культурного та освітнього життя кожної нації,

відтак перебувають у сфері державного регулювання – так чи інакше, виходячи зі специфіки культурних політик кожної держави. Для України з огляду на реалії сьогодення ця складова культурного життя має не просто важливе, а екзистенційне значення. Погоджуємося з Ю. Половинчак, яка зазначає, що «книжкова культура як сукупність соціокультурних аспектів побутування книги» є «репрезентативною сферою духовної культури», та наголошує на необхідності підтримувати і розвивати культуру читання і книговидання в сучасній Україні, особливо сьогодні, під час війни, яку проти нашої країни веде Росія як продовження політики поглинання всього українського [11]. Тож зважаючи на вагомий вплив книги й читання на усвідомлення українцями себе як нації, та враховуючи той факт, що протягом століть українська книговидавнича галузь переживала складні періоди, залишаючись, однак, невід’ємним елементом культурного здобутку країни, особливості книговидання й книжкової галузі на сучасному етапі залишаються актуальною та перспективною науковою проблемою.

Аналіз досліджень. Означена проблема досить різнопланово порушувалася та осмислювалася науковцями: від розгляду концепту книжкової культури через характер суспільної затребуваності і як засобу соціальної комунікації (Е. Огар) [10] до узагальнення сучасних характеристик соціокультурних аспектів розвитку книжкової культури та визначення широкого контексту літературного процесу й книжкової культури в актуальному просторі та часі як складової національного самоусвідомлення і відповідного позиціонування (Ю. Половинчак) [11] та питань читання й функціонування української книжкової культури в умовах війни, пов’язаних з нею біженства, переміщення, міграцій (С. Закірова, В. Бондаренко) [5, 1].

Проблематика державного регулювання книговидання [6, 7, 13] та розвитку політик інституційної підтримки [17, 15], зокрема і в контексті зарубіжного досвіду [14], також знайшла своє відображення в історіографії.

Розглядаємо книговидання як процес видання книг, який охоплює створення, виробництво, розповсюдження книг – як друкованих, так і електронних. Воно відіграє важливу роль у суспільстві, сприяючи освіті, збереженню культурної спадщини, розвитку

мови та літератури, а також творчості. Книговидання є складовою частиною культурної та економічної інфраструктури, впливаючи на розвиток освіти, культури й економіки країни. За даними Українського інституту книги (далі УІК), на 2024 р. в Україні, наприклад, налічувалося понад 350 активних видавництв і близько 700 офлайн-книгарень, а також 60 інтернет-продавців.

На тлі нових соціальних і технологічних змін українське книговидання дотримується своїх умовностей, беручи до уваги глобальні процеси сьогодення, набуваючи нових форм та форматів.

Водночас українська книга потребує як державної підтримки, так і державного регулювання розвитку книговидання. На законодавчому рівні проблема регулюється спеціальним нормативним актом – Законом України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні»³⁵. Ст. 3 Закону метою державної підтримки книговидавничої справи в Україні, зокрема, визначає «визнання духовної функції книги в суспільстві; задоволення духовних, освітніх і культурних потреб Українського народу за допомогою книг; забезпечення державних інтересів щодо захисту національного інформаційного простору; сприяння збільшенню випуску книжкової продукції в Україні, зниженню її собівартості та підвищенню конкурентоспроможності як на вітчизняному книжковому ринку, так і за межами України; оновлення і переоснащення видавничо-поліграфічної бази суб'єктів видавничої справи та створення сприятливих умов їх розвитку».

Формування державної політики у сферах культури та мистецтв, що стосуються книги, читання, книжкової галузі, загалом забезпечує Український інститут книги. Виходячи з важливості саме інституційної підтримки та регулювання книговидання й книжкової культури в Україні, **метою статті** є огляд функцій Українського інституту книги та стислий огляд аналогічних Українському інституту книги держустанов у країнах Балтії, оскільки вони також

³⁵ Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні : Закон України. *Відом. Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 24. Ст. 162. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/601-15#Text> (дата звернення: 14.05.2025).

є пострадянськими країнами і їхній успішний досвід становить інтерес для українських реалій.

Питання діяльності УІК потрапляло до сфери уваги дослідників [9], проте важливість завдань, що стоять перед інститутом і галуззю загалом, актуалізують окремі дослідження.

Виклад основного матеріалу. У 2016 р. при Міністерстві культури України було створено Державну установу «Український інститут книги». Як зазначено у згаданому вище законі, «Український інститут книги є державною установою, що належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах культури та мистецтв... і здійснює свою діяльність відповідно до статуту, який затверджується органом управління, та згідно із Стратегією розвитку читання, що затверджується Кабінетом Міністрів України»³⁶.

Метою діяльності інституту «є підтримка книговидавничої справи, популяризація читання, стимулювання перекладацької діяльності, популяризація української літератури у світі»³⁷.

Серед делегованих повноважень першими в Статуті інституту зазначено такі функції: «Створення і реалізація проєктів та програм популяризації української літератури в Україні та за кордоном; реалізація програми надання щорічної натуральної допомоги у вигляді сертифіката на придбання книг учням закладів загальної середньої освіти; представлення України в міжнародних організаціях (спілках), які займаються розвитком (підтримкою) книговидавництва, бібліотечної справи, промоцією читання» та ін.³⁸. Також функціями УІК передбачено: фінансування перекладів на/з української мови; реалізацію держпрограм, що використовуються з метою популяризації та підтримки читання, українського книговидавництва; ініціювання досліджень та опис видавничої сфери в Україні, прогнозування її розвитку; підтримка видавництва – українських та іноземних, які займаються книжками українською мовою; розроблення й органі-

³⁶ Там само.

³⁷ Там само.

³⁸ Статут Державної установи «Український інститут книги» (нова редакція), 2024. URL: <https://ubi.org.ua/uk/organization/documents> (дата звернення: 10.05.2025).

зація заходів для підтримки українського книговидавництва; узгодження комунікації між суб'єктами видавничого бізнесу, співпраця зі ЗМІ.

Окреслені Статутом функції визначають структуру УІК, у якій варто виокремити саме ті підрозділи, завдання яких пов'язані з безпосереднім функціонуванням книжкової галузі:

- відділ стратегічної роботи та аналітики – дослідження й аналіз ринку;

- відділ промоції читання – популяризація книжок, літературні фестивалі;

- відділ міжнародної співпраці – грантова підтримка перекладів, участь у закордонних ярмарках;

- відділ підтримки бібліотек та книговидавництва – поповнення бібліотек книгами;

- відділ цифрової трансформації – цифрові проєкти і т. ін.

З огляду на поставлені в статті завдання є сенс зупинитися на деяких програмах УІК, спрямованих на розвиток української літератури та культури [3]:

1. Програма підтримки перекладів Translate Ukraine. Метою є збільшення присутності української літератури на міжнародній арені та підтримка видання українських книг іншими мовами. Задля реалізації такого завдання УІК частково відшкодовує витрати на переклади і видання творів українських авторів для іноземних видавництв.

У звіті УІК за I півріччя 2025 р. вказано, що інститут отримав 161 заявку від 95 заявників з 37 країн. У межах програми буде перекладено і видано 79 книжок 25 мовами, які з'являться у 28 країнах [4].

2. Програма промоції читання в Україні. Метою є створення національних проєктів для підвищення рівня і якості читання населення³⁹. Для популяризації українських книжок на батьківщині вирішальну роль відіграє проведення книжкових ярмарків та інших заходів у

³⁹ Гірік С. Книговидавництва в Україні. *Велика укр. енцикл.* 2022. 28.04. URL: https://vue.gov.ua/%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96 (дата звернення: 12.06.2025).

різних регіонах і містах нашої країни – BookForum, «Книжковий арсенал», «Фронтера», «Книжкова країна» та ін. Значна частина книжкових ярмарків відбувається у формі літературних фестивалів.

Серед своїх досягнень за I півріччя 2025 р. УІК зазначає реалізацію таких проєктів:

- Міжкультурний літературно-мистецький фестиваль «Відсіч. Крим»;

- Координаційна платформа #УсіСвої зі створення інструментарію пам'ятування щодо авторських і меморіальних літературних творів новітніх Героїв України в рамках VII Всеукраїнського форуму військових письменників;

- поетичні читання «Меридіан Запоріжжя» та «Меридіан Харків» 2025 р.;

- XXV Всеукраїнська виставка-форум «Українська книга на Одещині» [4].

Крім того, УІК підтримує фінансово такі книжкові фестивалі в Україні, як «Meridian Czernowitz», «Книжкова площа» (2025), «Фантастична Україна» (2024) та ін., які проводяться в рамках конкурсу проєктів з промоції читання.

Одним із найбільших заходів такого типу в Україні є Форум видавців у Львові (BookForum). Він проводився щороку восени з 1994 по 2019 р. Пандемія змусила перейти в онлайн, а війна – у безпечні формати. Однак у 2025 р. BookForum знову повертається – з книжковим ярмарком, поетичними вечорами, зустрічами, обіймами, теплими розмовами [16]. Фестиваль відбудеться 3–5 жовтня 2025 р. (На момент виходу статті в друк форум відбувся в Палаці мистецтв та ще на 23 локаціях у середмісті Львова. О. Коваль, засновниця Форуму видавців, а нині в. о. директора Українського інституту книги, зазначила, що, як і в 1994 р., Форум видавців насамперед є стандартом того, як має відбуватися «правильна, красива книжкова подія, яка буде зрозуміла не лише в Україні, а й за її межами») ⁴⁰.

З 2011 р. в Києві щороку навесні відбувається іще один масштабний захід – ярмарок «Книжковий арсенал» (організатор – Національний культурно-мистецький та музейний комплекс

⁴⁰ Відбувся перший день 32 BookForum. Lviv Book Forum. URL: <https://bookforum.ua/p/1579?#> (дата звернення: 25.11.2025).

«Мистецький арсенал»)). Цей ярмарок було започатковано як подію, що поєднує літературу й мистецтво. Однак він швидко став одним із найвпливовіших літературних фестивалів Східної Європи, а у 2019 р. Лондонський книжковий ярмарок (The London Book Fair) надав йому статус «Найкращий літературний фестиваль світу», вручивши нагороду International Excellence Awards 2019 (Міжнародні нагороди за досконалість-2019) у номінації «Літературний фестиваль». Церемонія нагородження відбулася 12 березня 2019 р. в Лондоні [8].

У перший рік проведення на заході були присутні майже 100 учасників, 30 гостей з 10 країн світу. У 2022 р. фестиваль було скасовано у зв'язку з повномасштабною війною Росії в Україні. Тоді свою увагу «Книжковий арсенал» зосередив на інформуванні світової книжкової спільноти про війну Росії в Україні, міжнародній культурній адвокації України, а також представленні України та фестивалю на міжнародних книжкових ярмарках і літературних фестивалях. Навесні 2023 р. фестиваль відновив свій формат.

Є низка книжкових фестивалів, що проводяться в Києві, Одесі, Запоріжжі та інших містах. Вони мають здебільшого локальний характер.

3. Промоція української літератури за кордоном. Метою є створення міжнародних проєктів та участь у закордонних книжкових заходах для підвищення присутності української літератури на міжнародній арені, участь у закордонних книжкових ярмарках; створення глобальної мережі партнерів і зацікавлених в українській літературі осіб. Для популяризації української літератури за кордоном доречно організовувати українські стенди на міжнародних книжкових ярмарках. Зокрема, у 2025 р. УІК організував національні стенди та заходи на Лондонському, Лейпцизькому, Болонському, Франкфуртському і Варшавському міжнародних книжкових ярмарках [4].

Участь українських видавців у міжнародних книжкових ярмарках за кордоном активізувалася після 2014 р., що посприяло налагодженню контактів із закордонними видавцями та зростанню кількості перекладів українських авторів європейськими мовами.

Також УІК заявляє про важливість укладання щорічних каталогів «New Books from Ukraine», які розсилатимуться перекладачам з

української мови, в іноземні видавництва, літературні агенції, на кафедри україністики в університетах світу.

Крім того, вагомий вплив щодо популяризації української літератури за кордоном мають освітні проєкти для перекладачів з української мови; підтримка видання книжок українських авторів іноземними мовами в закордонних видавництвах; резиденції для перекладачів та письменників.

4. Програма «Українська книга» – підтримка та сприяння розвитку українського книжкового ринку через фінансування нових видань. УІК організовує заходи, що сприяють розвитку українського книжкового ринку й налагоджують комунікацію між суб'єктами видавничого бізнесу. Від самого початку діяльності інституту (після виборів директора за конкурсом) його фахівці взяли за реформування програми «Українська книга». Було вивчено досвід запровадження та дії державних програм підтримки видань у кількох країнах Європи, подібної програми Міжнародного фонду «Відродження»; було враховано всі ризики й підготовлено проєкт нового Порядку реалізації Програми поповнення фондів публічних бібліотек.

У 2025 р. Український інститут книги вже втретє проводить мистецький конкурс культурно-мистецьких проєктів, спрямованих на випуск книжкової продукції. За підтримки УІК буде видано 77 книжок, які надійдуть до публічних бібліотек у 24 областях України. Загалом у межах мистецького конкурсу надійшла 321 заявка від 72 заявників [4].

5. Програма поповнення фондів публічних бібліотек. Метою є донесення найкращих видань сучасної і світової літератури до читачів по всій країні, щоб українці залишалися читаючою, мудрою, інтелектуальною нацією. Має цьому сприяти прозора закупівля книжок до публічних бібліотек України. Книжок, що мають актуальну тематику, сприяють розвитку української мови, інтеграції у світовий літературний і культурний процес, мають належний рівень видавничої підготовки та придатні до інтенсивного використання в належних умовах [12].

На жаль, дію Програми поповнення фондів публічних бібліотек з початком широкомасштабного вторгнення Росії в Україну було призупинено. Сьогодні Український інститут книги пропонує

повернути цю державну Програму та закуповувати щороку не менше двох мільйонів нових книжок. Наразі триває обговорення цього питання під час зустрічей з бібліотечною спільнотою [4]. Також пропонується здійснювати контроль у громадах з боку органів влади та місцевого самоврядування за дотриманням соціальних нормативів оновлення бібліотечних фондів. У 2025 р. 46,7 % громад заявили, що планують виділити кошти на бібліотечні закупівлі (це зміни в позитивний бік на тлі подій в Україні останніх понад трьох років).

6. Програма «Українська цифрова бібліотека» – проєкт створення повної цифрової бази української класики, нових книжок і рідкісних видань, доступних кожному, для популяризації і вільного доступу до української книги в електронному форматі, а також задля долучення якомога більше українців до читання.

Електронний формат, у свою чергу, зробив книгу доступнішою, оскільки доступ є безкоштовним. Отримати доступ до Української цифрової бібліотеки може кожен. Мобільний додаток «eЧитальня» [програмне забезпечення (софт) проєкту «Українська цифрова бібліотека»] доступний для смартфонів і планшетів на базі Android, на 2021 р. (завантаження через PlayMarket), а з 2023 р. можна завантажувати і для IOS (через App Store) [2]. Також застосунок можна встановити і на ПК.

Розглянуті проєкти та напрями діяльності УІК засвідчують системність і важливість роботи з книжковою галуззю та водночас порушують питання врахування наявного успішного досвіду у цій царині. Тож, на нашу думку, варто зробити короткі огляди аналогічних УІК установ країн Балтії, оскільки вони, як і Україна, були частиною Радянського Союзу до відновлення своєї незалежності у 1991 р. (Естонію, Латвію й Литву було анексовано Радянським Союзом після Другої світової війни).

Отже, коротко розглянемо установи, які займаються просуванням і підтримкою книжкової культури у країнах Балтії.

Естонія. Естонський літературний центр (Estonian Literature Centre, ELIC, Eesti Kirjanduse Teabekeskus) (<https://www.estlit.ee/centre>) існує для того, щоб викликати інтерес до естонської літератури за кордоном, сприяючи налагодженню професійних контактів. Крім тісної співпраці з перекладачами, письменниками

і видавцями, літературний центр також співпрацює з посольствами, культурними й академічними інститутами, іншими літературними центрами, бібліотеками, університетами.

Діє як некомерційна незалежна літературна організація, заснована Естонською спілкою письменників та Естонською асоціацією видавців у 2001 р.; бере участь у міжнародних книжкових ярмарках; проводить семінари та майстер-класи з перекладу; організовує стипендії для видавців; проводить програму «Перекладач-резидент».

ELIC підтримується Міністерством культури Естонії. Є членом ENLIT – Європейської мережі літературного перекладу, що просуває свою літературу та надає субсидії на переклад. До речі, УІК є членом цієї організації, що свідчить про його приєднання до європейської спільноти з розвитку літературного перекладу.

На вебсайті можна знайти вичерпну інформацію про естонських письменників та їхні книги, перекладачів та переклади естонської художньої літератури; можна скористатися пошуковою системою, щоб знайти переклади естонських художніх книг. Усі літературні переклади на цьому сайті підпадають під дію законів про авторське право. Щоб скористатися цими перекладами, необхідно звертатися до ELIC.

Латвія. Латвійський літературний центр (LLC, Latvijas Literatūras centrs) (<https://www.literature.lv>) – громадська організація, яка забезпечує визнання й доступність високоякісної вітчизняної прози, поезії, драми, публіцистики, дитячої літератури в усьому світі. Центр координує потік інформації на місцевому та міжнародному рівні; є посередником між латвійськими авторами, видавцями, перекладачами й іншими зацікавленими особами за кордоном; підтримує переклад і публікацію латиської літератури за кордоном; ініціює та організовує проекти, пов'язані з перекладами й написанням текстів, підтримує участь Латвії в міжнародних заходах; бере участь у книжкових ярмарках; створює та поповнює базу даних латвійських авторів, перекладачів, літературних перекладів; публікує інформаційні матеріали.

Литва. Литовський інститут культури (LKI, Lietuvos kultūros institutas) (<https://lithuanianculture.lt>) – державна бюджетна установа, заснована Міністерством культури Литовської Республіки.

Інститут цілеспрямовано представляє литовську культуру та професійне мистецтво за кордоном, розширює можливості на міжнародній арені для діячів культури й митців, а також для фахівців та організацій, що працюють у цих галузях. Представлення литовської культури за кордоном здійснюється шляхом організації різних репрезентативних культурних програм, спільних двосторонніх і багатосторонніх обмінів. Культурні програми інститут проводить і в Литві.

Литовський інститут літератури та фольклору (LLTI, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Institute of Lithuanian Literature and Folklore) (<https://www.openhousevilnius.lt>) – науковий інститут, що проводить фундаментальні та прикладні дослідження литовської літератури й литовського фольклору, а також видає зібрання творів класиків, енциклопедії, монографії та інші наукові праці з історії й теорії цих галузей. Метою діяльності є: поглиблення наукового знання про литовську літературу і фольклор; збереження й популяризація культурної спадщини Литви; забезпечення наукового та культурного обміну шляхом публікації результатів досліджень.

Висновки. Розглядаючи книжкову галузь як важливий чинник соціокультурних (книга як засіб передавання досвіду і знань, складник загальної духовної культури, відображення його історичного розвитку та цінностей), відтак – політичних і соціально-економічних процесів у суспільстві, важливо наголосити на системній роботі держави з підтримки її і в межах потреби – регуляції. Попередній аналіз (на рівні документів нормативного регулювання та відкритої інформації на сайті УІК) дає змогу визначати Український інститут книги як державний орган, що підтримує видавничу і перекладацьку діяльність та бібліотеки, сприяючи поширенню української літератури в Україні та за кордоном, а також популяризує читання через різноманітні проєкти. Під час війни його діяльність спрямовано також на забезпечення українських дітей книжками за кордоном і протидію антиукраїнській пропаганді. Отже, УІК є важливим елементом українського книжкового простору, що працює на його розвиток, популяризацію та захист у національному і міжнародному контекстах.

Проаналізовані інституції країн Балтії, які цікаві нам з огляду на їхній пострадянський досвід, дають змогу говорити про спільну

картину ключових напрямів відповідної діяльності: підтримка книговидання, перекладів, читання, популяризація національної культури в себе на батьківщині, та за кордоном, презентація національного книговидання на міжнародних книжкових виставках і ярмарках. Водночас виявлено відмінності: типовий для розглянутих країн статус інститутів як громадських організацій (пов'язаний, як ми можемо припустити, з вищою стійкістю книжкової галузі, що не потребує такого рівня державного регулювання й підтримки як в Україні); важливим видається також зв'язок розглянутих інституцій країн Балтії з академічною діяльністю – посилення наукового аспекту в діяльності УІК може бути перспективним в українських реаліях. Вважаємо за доцільне докладне і в ширшому контексті вивчення діяльності установ інституційної підтримки книжкової галузі та книжкової культури в країнах Європи.

Список бібліографічних посилань

1. Бондаренко В. Місце мобільних сервісів у забезпеченні доступу до офіційної інформації та адміністративних послуг в умовах війни. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2024. Вип. 70. С. 67–85. <https://doi.org/10.15407/nr.70.067>
2. В Україні повноцінно запрацював додаток «Українська цифрова бібліотека» (УЦБ), розробником якого є Український інститут книги. *Дубенська райдержадміністрація* : офіц. вебсайт. 04 травня 2023 р. URL: <https://dubnorda.rv.gov.ua/news/v-ukraini-povnotsinnozapratsiuvav-dodatok-ukrainska-tsyfrova-biblioteka-utsb-rozrobnykom-iakoho-ie-ukrainskyi-institut-knyhy> (дата звернення: 12.06.2025).
3. Діяльність. *Укр. ін-т книги*. URL: <https://ubi.org.ua/uk/activity> (дата звернення: 17.08.2025).
4. Досягнення УІК у першому півріччі 2025. *Укр. ін-т книги*. 2025. 16.07. URL: <https://www.ubi.org.ua/uk/news/kategoriya-2/dosyagnennya-uk-u-pershomu-pivrichchi-2025> (дата звернення: 10.08.2025).
5. Закірова С. Українська книга за кордоном: оновлення ролі та завдань в умовах повномасштабного російського вторгнення в Україну. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2023. Вип. 69. С. 73–87. <https://doi.org/10.15407/nr.69.073>

6. Карапетян С. Генеза адміністративно-правового регулювання видавничої діяльності в Україні. *Держава та регіони. Серія : Право*. 2023. № 4 (82). Т. 2. С. 178–182. <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.4.2.32>

7. Качмар С. Ефективність державного регулювання розвитку видавничо-поліграфічної справи: аналіз інструментів та підходів. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2024. № 8. С. 66–74. <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2024-8-66-74>

8. Книжковий Арсенал здобув відзнаку Лондонського книжкового ярмарку «Літературний фестиваль року». *Мистецький арсенал* : вебсайт. URL: <https://artarsenal.in.ua/povidomlennya/knyzhkovyyj-arsenal-zdobuv-vidznaku-londonskogo-knyzhkovogo-yarmarku-literaturnyj-festyval-roku> (дата звернення: 02.06.2025).

9. Котляревський Я., Мельников О., Єрмоличев Р., Деревянкін В., Штангрет А. Розвиток видавничої діяльності в контексті вдосконалення регулювання конкурентної політики та державної допомоги. *Наук. пр. НДФІ*. 2017. № 4 (81). С. 104–127. <https://doi.org/10.33763/npndfi2017.04.104>

10. Огар Е. І. Соціокомунікативний підхід у сучасних книгоорієнтованих дослідженнях. *Наук. зап. [Укр. акад. друкарства]*. 2014. № 4. С. 160–165.

11. Половинчак Ю. Соціокомунікаційні аспекти української книжкової культури в епоху цифрових та суспільних трансформацій: сучасні тенденції, виклики і перспективи. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2024. Вип. 70. С. 23–35. <https://doi.org/10.15407/np.70.023>

12. Програма поповнення фондів публічних бібліотек. *Укр. ін-т книги*. URL: <https://ubi.org.ua/uk/activity/programa-popovnennya-fondiv-publichnih-bibliotek> (дата звернення: 11.07.2025).

13. Садовська А. Державне регулювання розвитку книговидавання як складова формування єдиного гуманітарного простору України. *Ефективність держ. управління*. 2013. Вип. 37. С. 225–234. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2013_37_32 (дата звернення: 20.06.2025).

14. Татарінова Л. Деякі тенденції розвитку книгодрукування у провідних країнах світу. *Укр. видавнича асоц.* 2020. 30 січ. URL:

<https://www.upba.org.ua/index.php/uk/zakonodavstvo/knyzhkova-palata/item/121-deiaki-tendentsii> (дата звернення: 10.04.2025).

15. Татарінова Л. Моделі державної підтримки сфери книговидавництва у країнах Європи. *Вісн. Книжк. палати*. 2023. № 8. С. 11–18. [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.8\(325\).11-18](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.8(325).11-18)

16. Форум видавців у Львові повертається! *Lviv Book Forum*. URL: <https://bookforum.ua/p/1565> (дата звернення: 02.06.2025).

17. Широкова І. Івент-заходи Українського інституту книги. *Science, Trends and Modern Methods of Solving Problems. Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference. Lisbon, Portugal (February 20-22, 2023)*. С. 97–101. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2023/02/SCIENCE-TRENDS-AND-MODERN-METHODS-OF-SOLVING-PROBLEMS.pdf#page=98> (дата звернення: 10.04.2025).

References

1. Bondarenko, V. (2024). The role of mobile services in ensuring access to official information and administrative services in wartime. *Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 70, 67-85. Kyiv [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/np.70.067>

2. V Ukraini povnotsinno zapratsiuvav dodatok “Ukrainska tsyfrova biblioteka” (UTsB), rozrobnykom yakoho ye Ukrainyskyi instytut knyhy [The Ukrainian Digital Library (UDL) app, developed by the Ukrainian Book Institute, is now fully operational in Ukraine]. (2023, May 4). *Dubenska raionna derzhavna administratsiia: ofitsiyni vebsait – Dubno District State Administration: official website* [in Ukrainian]. Retrieved June 12, 2025, from <https://dubnorda.rv.gov.ua/news/v-ukraini-povnotsinno-zapratsiuvav-dodatok-ukrainska-tyfrova-biblioteka-utsb-rozrobnykom-iakoho-ie-ukrainskyi-instytut-knyhy>

3. Diialnist [Activities]. *Ukrainskyi instytut knyhy – Ukrainian Book Institute* [in Ukrainian]. Retrieved August 17, 2025, from <https://ubi.org.ua/uk/activity>

4. Dosiahnennia UIK u pershomu pivrichchi 2025 [Achievements of the Ukrainian Book Institute in the first half of 2025]. (2025, July 16). *Ukrainskyi instytut knyhy – Ukrainian Book Institute* [in Ukrainian].

Retrieved August 10, 2025, from <https://www.ubi.org.ua/uk/news/kategoriya-2/dosyagnennya-uik-u-pershomu-pivrichchi-2025>

5. Zakirova, S. (2023). Ukrainian book abroad: updating of role and tasks in the context of a full-scale Russian invasion of Ukraine. *Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 69, 73-87. Kyiv [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/np.69.073>

6. Karapetian, S. (2023). The genesis of administrative and legal regulation of publishing activities in Ukraine. *State and regions. Series: Law*, 4(82), 2, 78-182 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.4.2.32>

7. Kachmar, S. (2024). The effectiveness of state regulation of the development of publishing and printing: analysis of tools and approaches. *Public administration: concepts, paradigm, development, improvement*, 8, 66-74 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2024-8-66-74>

8. Knyzhkovyi Arsenal здобув vidznaku Londonskoho knyzhkovoho yarmarku “Literaturnyi festyval roku” [Book Arsenal won the London Book Fair’s “Literary Festival of the Year” award]. *Mystetskyi arsenal: vebсайт – Art Arsenal: website* [in Ukrainian]. Retrieved June 02, 2025, from <https://artarsenal.in.ua/povidomlennya/knyzhkovyj-arsenal-zdobuv-vidznaku-londonskogo-knyzhkovogo-yarmarku-literaturnyj-festyval-roku>

9. Kotliarevskyi, Ya., Melnykov, O., Yermolychev, R., Dereviankin, V., & Shtanhret, A. (2017). Development of publishing activities in the context of improving competition policy and state aid regulation. *Scientific works of the NDFI*, 4(81), 104-127 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.33763/npndfi2017.04.104>

10. Ohar, E. I. (2014). Sotsiokomunikatyvnyi pidkhyd u suchasnykh knyhooriiientovanykh doslidzhenniakh [Socio-communicative approach in contemporary book oriented research]. *Naukovi zapysky [Ukrainskoi akademii drukarstva] – Scientific Notes [of the Ukrainian Academy of Printing]*, 4(49), 160-165 [in Ukrainian].

11. Polovynchak, Yu. (2024). Socio-communication aspects of Ukrainian book culture in the era of digital and social transformations: Current trends, challenges and prospects. *Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 70, 23-35. Kyiv [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/np.70.023>

12. Prohrama popovnennia fondiv publichnykh bibliotek [Program for

replenishing public library funds]. *Ukrainskyi instytut knyhy – Ukrainian Book Institute* [in Ukrainian]. Retrieved July 11, 2025, from <https://ubi.org.ua/uk/activity/programa-popovnennya-fondiv-publichnyh-bibliotek>

13. Sadovska, A. (2013). Derzhavne rehuliuvannia rozvytku knyhovydannia yak skladova formuvannia yedynoho humanitarnoho prostoru Ukrainy [State regulation of book publishing as part of the formation of a unified humanitarian space in Ukraine]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia – Effectiveness of state management*, 37, 225-234 [in Ukrainian]. Retrieved June 20, 2025, from http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2013_37_32

14. Tatarinova, L. (2020, January 30). Deiaki tendentsii rozvytku knyhodrukuvannia u providnykh krainakh svitu [Some trends in the development of book printing in leading countries around the world]. *Ukrainska vydavnycha asotsiatsiia – Ukrainian Publishing Association* [in Ukrainian]. Retrieved April 10, 2025, from <https://www.upba.org.ua/index.php/uk/zakonodavstvo/knyzhkova-palata/item/121-deiaki-tendentsii>

15. Tatarinova, L. (2023). European government support for book publishing. *Bulletin of the Book Chamber*, 8, 11-18 [in Ukrainian]. [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.8\(325\).11-18](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.8(325).11-18)

16. Forum vydavtsiv u Lvovi povertaietsia! [The Publishers' Forum in Lviv is back!]. *Lviv Book Forum* [in Ukrainian]. Retrieved July 02, 2025, from <https://bookforum.ua/p/1565>

17. Shyrokova, I. (2023). Ivent-zakhody Ukrainskoho instytutu knyhy [Events organized by the Ukrainian Book Institute]. *Science, Trends and Modern Methods of Solving Problems. Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference. Lisbon, Portugal, 20-22 February 2023* (pp. 97-101) [in Ukrainian]. Retrieved April 10, 2025, from <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2023/02/SCIENCE-TRENDS-AND-MODERN-METHODS-OF-SOLVING-PROBLEMS.pdf#page=98>

Стаття надійшла до редакції 01.09.2025.

Yuliia Shlapak,

Junior Researcher,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: dewchonka.77@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1191-3847>

Galyna Bulakhova,

Junior Researcher,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine,

3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: galabulahova@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4223-1646>

**Institutional Support for Book Publishing: Ukrainian Realities
and the Experience of the Baltic States**

Relevance of the study. Book publishing in Ukraine is an important component of the cultural and educational life of the nation, which defines the richness of Ukrainian literature and influences Ukrainians' awareness of themselves as a nation.

Presentation of the main material. In 2016, the Ukrainian Book Institute (hereinafter referred to as the UBI) was established under the Ministry of Culture of Ukraine.

The UBI's programs are aimed at developing Ukrainian literature and culture:

1. *Translate Ukraine* – translation support program. The goal is to increase the presence of Ukrainian literature on the international stage and support the publication of Ukrainian books in other languages.

2. *Reading promotion* program in Ukraine. The goal is to create national projects to improve the level and quality of reading among the Ukrainian public.

One of the two largest events of this type in Ukraine is the Publishers' Forum in Lviv (BookForum).

Since 2011, every year, the Book Arsenal fair has been held in Kyiv (organized by National Cultural and Art Museum Complex *Mystetskyi Arsenal*).

A number of other book festivals are held in Kyiv, Odesa, Zaporizhzhia, and other major cities, most of these festivals are local in nature.

3. *Promotion of Ukrainian literature abroad.* The goal is to increase the presence of Ukrainian literature on the international stage through launching international projects and participation in foreign book events.

4. *The Ukrainian Book Program* supports and promotes the development of the Ukrainian book market by financing new publications.

5. *The Public Library Replenishment Program* aims to replenish public library collections, bringing the best books of modern Ukrainian and world literature to readers across the country.

6. *The Digital Library Program* – a project to create a complete digital database of Ukrainian classics, new books, and rare editions, accessible to everyone.

According to the authors, it is worth providing brief overviews of the activities of institutions similar to UBI, in the Baltic states, since they, like Ukraine, were part of the Soviet Union until they regained their independence in 1991 (Estonia, Latvia, and Lithuania were annexed by the Soviet Union after World War II).

1. Estonia. Estonian Literature Centre (ELIC, Eesti Kirjanduse Teabekeskus)
2. Latvia. Latvian Literature Centre (LLC, Latvijas Literatūras centrs).
3. Lithuania. Lithuanian Culture Institute (LKI, Lietuvos kultūros institutas).

Lithuanian Institute of Literature and Folklore (Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, LLTI).

Conclusions. The UBI is an important element of the Ukrainian book space, ensuring its development, promotion, and protection in national and international contexts.

A special research should shed light on the institutions similar to UBI, in the Baltic countries.

Keywords: book publishing in Ukraine, Ukrainian Book Institute, UBI programs, UBI Charter, Estonian Literary Center, Latvian Literary Center, Lithuanian Institute of Culture, Lithuanian Institute of Literature and Folklore.